

In het hiernamaals is geen religie

"Kan jij het je voorstellen dat iedereen na zijn dood moslim blijkt te zijn, of toch ten eeuwige dagen Ahura Mazda blijkt te moeten prijzen? Of nog erger, dat moslims de God der wrake uit de Tenach tot opperheer blijken te hebben? Dat we allemaal onderdaan blijken te zijn van een bloeddorstige Viking- of Incagod?" Op de een of andere manier was de relativiserende humoristische ondertoon, die eigenlijk altijd in Manas' stem aanwezig is, volstrekt verdwenen. Er kwam zelf iets triestigs over hem, dat zich vooral uitte in het met een wat gebogen rug naar zijn fauteuil lopen. Hij keek me aan met ogen die leken te vertellen dat ze wisten tegen beter weten in voor een hopeloze zaak te strijden. "Wat voor de een de hemel belooft te zijn, is voor de ander een regelrechte hel."

"Ik word soms zo moe van mensen, van zo'n Stephen Hawking met zijn parallelle universums. Je kunt net zo goed postuleren dat er verschillende hemels zijn, voor elke godsdienst een. Religies komen allemaal op hetzelfde neer. De ogenschijnlijke verschillen zijn allemaal het gevolg van het stadium van ontwikkeling van een cultuur, het laten bestaan van de scheidslijnen het gevolg van het willen behouden van macht. Wat dat betreft zie ik geen verschil tussen helende Amerikaanse televisiedominees en donder-prekende Iraanse Ayatollahs, maar dat terzijde. De uiteindelijke weg loopt naar de persoonlijke religie. Dat is overigens geen uiting van het ego-tijdperk, het ik-tijdperk."

Het vliegwiel kwam zo te zien weer in beweging. Manas had me daar over verteld. Dat ook al was hij het praten soms nog zo moe, bij de eerste woorden als het ware een vliegwiel in hem ging draaien dat hem energie gaf. Dat kun je ook aan hem zien. De pretlichtjes, de sterren in zijn ogen komen dan terug. Hij ging even verzitten in zijn fauteuil naar een houding die eigenlijk bij veel jongere mensen hoort. Zijn gebaren werden breder.

"Leiders, zonder enige uitzondering, maken allemaal gebruik van mechanismen als straf en beloning, angst en bevrijding, dood en leven, armoede en rijkdom, isolatie en vereniging, vriend- en vijandschap, elke vorm van stok en wortel om een ander, de massa, naar de pijpen van de macht te laten dansen. Op elk gebied wordt het leven van een mens beheerst door deze methodieken: politiek, sociaal, psychisch, religieus, commercieel, op elk terrein. Er lijkt niet aan te ontkomen. Het enige wat in het voordeel van leiders spreekt is dat het ook mensen zijn, zielen."

"In het Boek der Gedachten noem ik dat het Luciweraans paradigma, een gesteldheid waarin de mens zijn eigen tegenstrever wordt, zolang die mens in de zoektocht naar het ware en de waarheid blijft zoeken met de blik gericht op alleen het aardse belang. De mens die zichzelf de mogelijkheden uit handen slaat en laat slaan door leiders in zijn magistrale zoektocht naar de verloren liefde. Het woord liefde mag je van mij op elke manier vertalen: geborgenheid, zekerheid, angstvrij zijn, waarheid, waarachtigheid, noem maar op. Dat wat je, als je geluk hebt, in je kinderjaren voor een deel bij je ouders hebt gevonden, maar

waarvan je ondertussen te weten bent gekomen dat het ook daar niet echt ligt en dat je er zelf naar op zoek zal moeten gaan."

"Het Luciweraans paradigma zorgt er ook voor dat langzaam maar zeker de oude religies verdwijnen en de maatschappij seculier globaliseert. De oude religies hebben eenvoudig weg geen antwoord meer op de problemen waar de globaliserende wereld voor staat en kán dat ook niet meer hebben. Je zou kunnen zeggen dat alle religies, voorbije en nog bestaande, de Neanderthalers van deze tijd zijn die tot in een hoekje van een continent nog weten te overleven, maar ook daar uiteindelijk zullen uitsterven."

"De zoektocht is magistraal. Heroïsch durf ik zelfs te zeggen. Als ik een romanticus in de traditionele zin van het woord zou zijn geweest, zou ik er zeker tranen van in mijn ogen kunnen krijgen. De

Neanderthaler

zoektocht, de queeste van de mens in dit koude kille chaotische universum overstijgt alles, laat elk fictieel boek ver en ver achter zich. Er zijn geen superlatieven groot genoeg om mijn gedachten hierover in te kunnen uitdrukken. Juist, juist de onversaagdheid van die ontdekkingsreis laat je mededogen met de mensheid hebben."

Van de ouwelijke vermoeide Manas was niets meer over. Vuur en vlam waren de vehikels die dreven op lavastroom van zijn betoog. Zijn blik jong en dwingend, waardoor ik mij goed kon voorstellen dat Manas niet de man is die hordes vrienden kon maken. En ook weer had ik dat wringende gevoel dat hij meer zei dan ik hier op schrift kan stellen. Nog een geluk dat ik deze gesprekken al vrij vroeg in de reeks van hem mocht opnemen.

"Nog is de hoop niet verloren, noch het verlangen gedempt. Het materieel atavisme, de terugval naar de pregodvrezende tijd, kan die verwachting niet waarlijk doden, alleen verdoven. Breek in hemelsnaam ondertussen wel alle moskeeën af, alle kerken, synagogen en tempels, alle ashrams, yogazaaltjes en rebirthingbaden. Of maak er concertzalen van en musea, fietsenstallingen en pakhuizen. Zoek de liefde niet meer bij een ander, maar diep in jezelf. Diep in jezelf, op de bodem van je ziel zul je de liefde vinden, geborgenheid, zekerheid, angstvrij zijn, waarheid, waarachtigheid -plus nog een verrassing-. Het is die liefde die je zult vinden in een religieeloos hiernamaals. Het hiernamaals kent net zo min een religie, als wat we in dit universum hebben. Wat in dit universum voor religie aangezien wordt is niet meer dan een expressie van cultuur, opgezet en in stand gehouden door de machthebbers, gebruikt door de machthebbers om het volk eronder te houden. Door

interne en externe vijanden en scheidingslijnen te creëren kan de machthebber met angst zijn macht handhaven. Vrees is altijd het middel waarmee machthebbers zich wettigen.”

“Om een uitspraak te lenen, tijdens je ontdekkingsreis heb je niets te vrezen behalve de vreze zelf. Mensen die een loterij winnen, of juist niet, zeggen graag in hun leven één keer op wereldreis te willen gaan. Ik zeg dat die wereldreis niets voorstelt bij de innerlijke reis die geen geld kost.”

“Uiteindelijk zul je mensen gaan herkennen die ook op reis zijn, de grote expeditie ondernemen, de queeste. Je zult merken dat ze je niets te vertellen hebben en alles te zeggen. Dat er geen wil meer is macht en invloed over je uit te oefenen, maar niet anders dan mededogen en meebelevens. Als dat geen liefde is.”

“De Neanderthalers sterven langzaam uit. Na hen kent de nieuwe mens mogelijkheden die geen Neanderthaler in zijn stoutste dromen heeft kunnen vermoeden. Zelfs Amerikaanse presidenten verdwijnen, Chinese partijbazen, zoals ooit de Romeinse keizers. Het zal vrijwel geruisloos gebeuren.”

Op weg naar huis kon ik in de wind het begin van het voorjaar ruiken. Ik kon bijna niet wachten om thuis te zijn, want ik wilde Leyla liefkozen.